

ΜΝΗΜΕΙΩΔΕΙΣ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΕΣ

στα ελληνικά μνημεία unesco

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ ΑΙΓΩΝ (ΒΕΡΓΙΝΑ)

► συντελεστές έργου

ΓΕΝΙΚΟΣ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ

Αναστασία Λαζαρίδου, Δρ Αρχαιολόγος, Επίτιμη Προϊσταμένη Διεύθυνσης Αρχαιολογικών Μουσείων, Εκθέσεων & Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων
Νικολέττα Σαραγά, Αρχαιολόγος, Αναπληρώτρια Προϊσταμένη Διεύθυνσης Αρχαιολογικών Μουσείων, Εκθέσεων & Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων

ΣΥΛΛΗΨΗ-ΙΔΕΑ

Ανδρομάχη Κατσελάκη, Δρ Αρχαιολόγος, Προϊσταμένη Τμήματος Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων & Επικοινωνίας, ΔΑΜΕΕΠ

ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΒΛΕΨΗ-ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Ανδρομάχη Κατσελάκη

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΡΑΞΗΣ

Νικήτας Γεωργιόπουλος, Αρχαιολόγος, ΤΕΠΕ, ΔΑΜΕΕΠ

ΟΡΓΑΝΩΣΗ-ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Αθηνά Παπαδάκη, Αρχαιολόγος, MSc Διοίκηση Πολιτισμικών Μονάδων, ΤΕΠΕ, ΔΑΜΕΕΠ

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ-ΓΡΑΦΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Σπήλιος Πίστας, Γραφίστας, ΤΕΠΕ, ΔΑΜΕΕΠ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ/ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ

Ελευθερία Βλάχου, Αρχαιολόγος-Μουσειολόγος
Αθηνά Παπαδάκη

ΓΡΑΦΙΣΤΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΝΤΥΠΩΝ

Ειρήνη-Μαργαρίτα Καλομοίρη, Γραφίστρια-Μουσειολόγος
Βασίλης Δημόπουλος, Γραφίστας, ΤΕΠΕ, ΔΑΜΕΕΠ
Σπήλιος Πίστας, Γραφίστας, ΤΕΠΕ, ΔΑΜΕΕΠ
Ειρήνη Χαραλαμπίδη, Γραφίστρια, ΤΕΠΕ, ΔΑΜΕΕΠ

ΕΡΕΥΝΑ-ΣΥΓΓΡΑΦΗ ΚΕΙΜΕΝΩΝ ΕΝΤΥΠΩΝ

Ιωάννης Βαξεβάνης, Αρχαιολόγος Βυζαντινών & Μεταβυζαντινών Αρχαιοτήτων
Ελευθερία Βλάχου
Ιωάννης Εβρενόπουλος, Δρ Αρχαιολόγος Προϊστορικών & Κλασικών Αρχαιοτήτων
Αθηνά Παπαδάκη

ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΝΤΥΠΩΝ

Ιωάννης Βαξεβάνης
Αθηνά Παπαδάκη

ΚΡΙΤΙΚΗ ΑΝΑΓΝΩΣΗ

Εφορεία Αρχαιοτήτων Ημαθίας

ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ

Translix USCS IKE

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ

Radiant Technologies: **Ανδρέας Σαντρουζάνος**
Σπήλιος Πίστας

ΠΑΡΑΓΩΓΗ

Pressius Arvanitidis

► ευχαριστίες

Αγγελική Κοτταρίδη, Δρ Αρχαιολόγος, Προϊσταμένη ΕΦΑ Ημαθίας
Εύα Κοντογουλίδου, Αρχαιολόγος, ΕΦΑ Ημαθίας, Επιμελήτρια Αρχ/κού Χώρου Αιγών
Φώτω Παπαργυρούδη, Μουσειοπαιδαγωγός, ΕΦΑ Ημαθίας, Υπεύθυνη Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων

Ευχαριστούμε το Ίδρυμα Αικατερίνης Λασκαρίδη για τη δωρεάν χρήση του εικονογραφικού υλικού από την ιστοσελίδα www.travelogues.gr

ISBN 978-960-386-607-7

ΓΝΩΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ

Το ελληνικό Υπουργείο Πολιτισμού διατηρεί τα πνευματικά δικαιώματα επί των απεικονιζόμενων αρχαίων και επί των φωτογραφιών και ο Οργανισμός Διαχείρισης & Ανάπτυξης Πολιτιστικών Πόρων εισπράττει τα τέλη δημοσίευσης αυτών (©ΥΠΠΟ-ΟΔΑΠ). Χρησιμοποιούνται επίσης εικόνες με copyright ©UNESCO, ©Wikimediacommons, ©OUR PLACE The World Heritage Collection. Διαφορετική προέλευση εικόνων αναφέρεται στην ενότητα προέλευση εικόνων. Απαγορεύεται η οποιαδήποτε μερική ή ολική ανατύπωση χωρίς την άδεια του εκδότη.

Copyright © 2023 Υπουργείο Πολιτισμού

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Πολιτισμού

Γενική Διεύθυνση Αρχαιοτήτων
και Πολιτιστικής Κληρονομιάς

Διεύθυνση Αρχαιολογικών Μουσείων,
Εκθέσεων και Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων
Τμήμα Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων και Επικοινωνίας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού,
Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Το έργο συγχρηματοδοτείται από την Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) μέσω του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση», ΕΣΠΑ 2014-2020.

Αρχαιολογικός χώρος Αιγών (Βεργίνα)

Δέκα βήματα μέχρι...

1

**Ο πρώτος βασιλιάς
του τόπου καταγόταν από
το Άργος και τη γενιά του Ηρακλή.**

Ο Περδίκκας Α΄ θεωρούνταν απόγονος
του Τήμενου που καταγόταν από τον Ηρακλή.

Ο Ηρακλής Πατρώος, ο μυθικός
γενάρχης των Τημενιδών, τιμούταν
στη Θόλο των ανακτόρων των Αιγών.

2

**Πριν γίνει βασιλιάς, ήταν γιδοβοσκός
στα κοπάδια ενός άλλου βασιλιά.**

Το επεισόδιο διηγείται ο Ηρόδοτος¹.

3

Η πόλη που ίδρυσε αναδείχθηκε σε πρωτεύουσα του βασιλείου των Μακεδόνων. Το όνομά της θυμίζει γίδες.

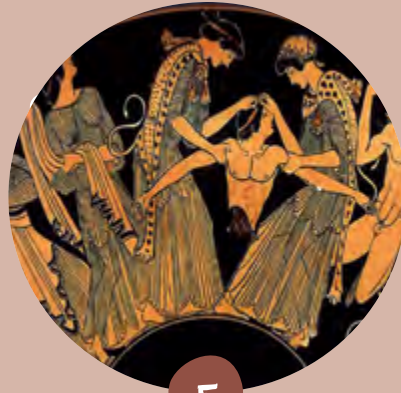
Αιγές σημαίνει η πόλη των κασικιών. Ο Περδίκκας Α΄, έχτισε την πρωτεύουσα του βασιλείου του εκεί όπου τον οδήγησαν τα κασικία του, σύμφωνα με το χρησμό της Πυθίας².

4

Στο ανάκτορο της πόλης φιλοξενήθηκαν σημαντικοί καλλιτέχνες και άνθρωποι του πνεύματος.

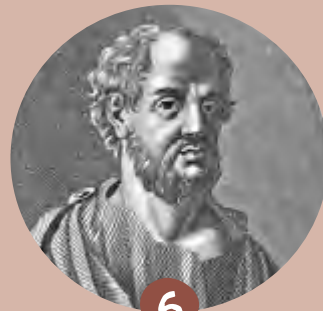
Ο βασιλιάς Αρχέλαος Α΄ προσκάλεσε και τους μεγάλους ποιητές Χοιρίλο, Τιμόθεο και Αγάθωνα.

5

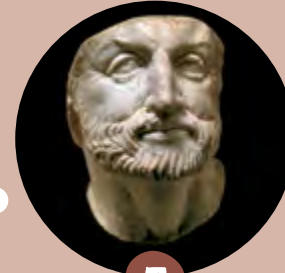
Στο θέατρο της πόλης παρουσιάστηκε για πρώτη φορά η παράσταση «Βάκχες» του Ευριπίδη.

Ο Ευριπίδης, αφότου έφυγε από την Αθήνα, φιλοξενήθηκε στην αυλή του Αρχέλαου.

6

Ο Ζεύξης, ένας από τους μεγαλύτερους ζωγράφους της αρχαιότητας, είχε περάσει κι αυτός από εδώ.

7

Ένας από τους σπουδαίους της βασιλιάδες είχε επτά συζύγους. Η ασυνήθιστη αυτή τακτική σχολιάστηκε από τους αρχαίους βιογράφους³.

Για πολιτικούς λόγους, ο Φίλιππος Β΄ «σε κάθε πόλεμο νυμφευόταν και κάποια γυναίκα». Η παρουσία τόσων συζύγων φαίνεται ότι προκαλούσε ταραχές στο παλάτι.

8

Η Πέλλα διαδέχτηκε αυτήν την πόλη ως πρωτεύουσα του βασιλείου⁴.

Οι Αιγές ωστόσο παρέμειναν σημαντικό κέντρο πολιτισμού της Μακεδονίας.

9

Εδώ βασίλευσε ο μεγαλύτερος στρατηλάτης της αρχαίας Ελλάδας.

Ο Αλέξανδρος Γ΄, γνωστός ως Μέγας Αλέξανδρος, έγινε βασιλιάς των Μακεδόνων μετά τη δολοφονία του πατέρα του, Φιλίππου Β΄ το 336 π.Χ. Μέχρι τον θάνατό του 13 χρόνια μετά, είχε δημιουργήσει μία τεράστια αυτοκρατορία που κατακερματίστηκε από τους διαδόχους του.

10

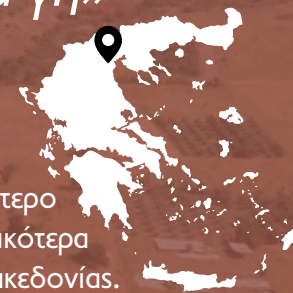
Εδώ εντόπισε ο αρχαιολόγος Μανόλης Ανδρόνικος τον μνημιώδη τάφο του βασιλιά Φιλίππου Β΄.

© Αρχαιολογικός χώρος Αιγών

«Μακεδονίδα γη»⁵

ΤΙ;

- Η αρχαία πόλη και το νεκροταφείο των Αιγών, το πρωιμότερο και ένα από τα σημαντικότερα κέντρα της αρχαίας Μακεδονίας.

ΠΟΥ;

- Π.Ε. Ημαθίας, Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

ΠΟΤΕ;

- περ. 1100 π.Χ.: πρώτα ίχνη κατοίκησης της περιοχής.
- 6ος–4ος αι. π.Χ.: ακμή της πόλης.

τι λένε οι αριθμοί:

12.500 τ.μ.
ΕΚΤΑΣΗ
του ανακτόρου

2.000+
ΚΑΛΕΣΜΕΝΟΙ
η χωρητικότητα της αυλής
του ανακτόρου

500+
ΤΥΜΒΟΙ
στη βασιλική νεκρόπολη

16
ΑΝΔΡΩΝΕΣ
(αίθουσες συμποσίων)
στο ανάκτορο

10–12
ΧΡΟΝΙΑ
η διάρκεια της κατασκευής
του ανακτόρου

...στον κατάλογο της UNESCO!

Η ένταξη στον Κατάλογο Μνημείων Παγκόσμιας Κληρονομιάς της UNESCO έγινε με βάση τα παρακάτω κριτήρια:

ΚΛΑΣΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΕΝΤΑΞΗΣ: 1996

κριτήριο i

Το νεκροταφείο και η αρχαία πόλη διασώζουν μοναδικά αριστουργήματα της αρχιτεκτονικής, της μικροτεχνίας, της μεταλλοτεχνίας και της ζωγραφικής του 4ου αι. π.Χ.

κριτήριο iii

Οι Αιγές αποτελούν εξαιρετική μαρτυρία της μετάβασης από την πόλη-κράτος των κλασικών χρόνων στην πόλη της ελληνιστικής και ρωμαϊκής περιόδου.

**11 κιλά
ΤΟ ΒΑΡΟΣ**

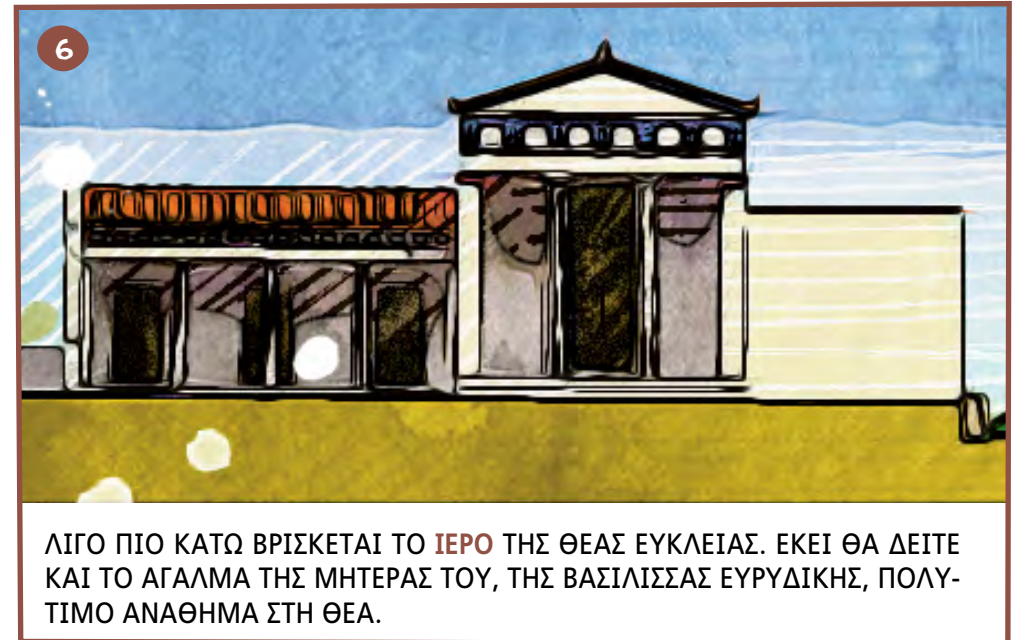
της χρυσής λάρνακας
στον Τάφο II
(του Φιλίππου Β')

1. Το ανάκτορο των Αιγών και η σύγχρονη κωμόπολη Βεργίνα από ψηλά.

Περιδιαβαίνοντας στις Αιγές...

...ΜΕ ΤΟΝ ΑΚΟΛΟΥΘΟ ΚΛΕΩΝΥΜΟ

Το περιβάλλον...

«Αυτό το ποτάμι, μόλις το διάβηκαν οι απόγονοι του Τημένου, κατέβασε τέτοια νεροσυρμή, που στάθηκε αδύνατο στους καβαλάρηδες να το διαβούν. Κι εκείνοι, φτάνοντας σ' άλλη περιοχή της Μακεδονίας, εγκαταστάθηκαν κοντά στα περιβόλια που λένε πως ήταν του Μίδα, του γιου του Γορδίου, όπου φυτρώνουν άγρια ρόδα, που το καθένα τους έχει εξήντα φύλλα κι η ευωδιά τους είναι ανώτερη απ' των άλλων... Και πάνω απ' αυτά τα περιβόλια υψώνεται βουνό, το Βέρμιο που λεν, αδιάβατο απ' τ' αγριοκαίρια. Και μόλις εξουσίασαν αυτή την περιοχή, έχοντάς την ορμητήριό τους υπέταξαν και την υπόλοιπη Μακεδονία.»

Ηρόδοτος, *Ιστορίαι*, 8:138.

Οι Αιγές, «ο τόπος με τα πολλά κασίκια», βρίσκονται στη νότια άκρη του μεγάλου μακεδονικού κάμπου, στους πρόποδες των Πιερίων. Η πρώτη πρωτεύουσα των Μακεδόνων ιδρύθηκε στα νότια του ποταμού Αλιάκμονα, στην καρδιά της περιοχής που αποκαλείται από τον Ηρόδοτο «Μακεδονίς γη», κοιτίδα των Μακεδόνων. Το πολύτιμο ποτάμι προστάτευε την πόλη από τις επιδρομές από τα βόρεια, ενώ συγχρόνως εξασφάλιζε επικοινωνία με τη θάλασσα, που στην αρχαιότητα βρισκόταν πιο κοντά. Η πόλη αναπτύχθηκε σε κομβικό σημείο, όπου διασταυρώνονταν οι κύριοι οδικοί άξονες, που συνέδεαν τη Μακεδονία με τη νότια Ελλάδα, αλλά και τον Θερμαϊκό Κόλπο με το εσωτερικό του βασιλείου.

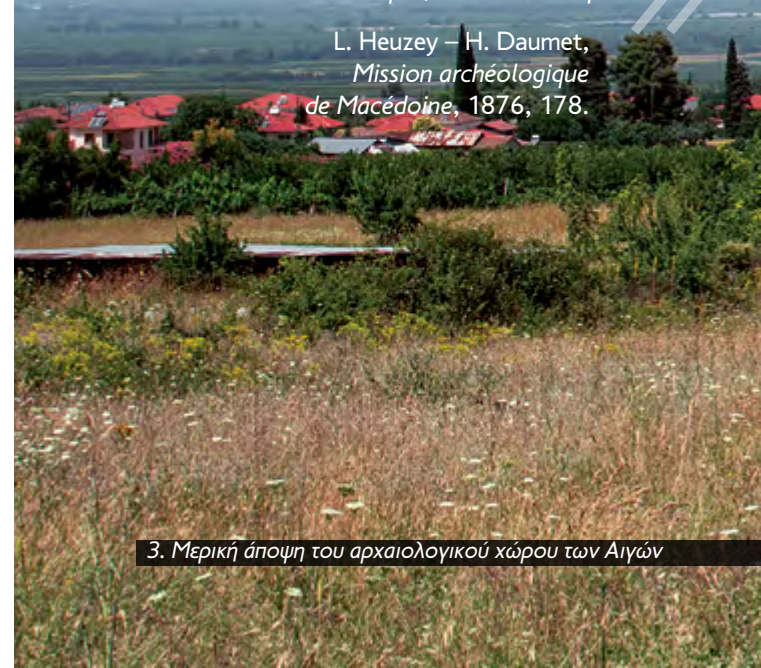

2. Ο Αλιάκμονας ποταμός στην περιοχή των Αιγών.

«... Σ' αυτή την πλαγιά, σαν ένα δίκρανο ή μια βραχώδη φωλιά, έχτισαν οι αρχαίοι την ακρόπολη μιας πόλης με οχύρωση, που υψωνόταν κι αγκάλιαζε ένα επίπεδο με μαλακότερη κλίση, που υπαγορευόταν εν μέρει από τις κοίτες των χειμάρρων. Στο μέσον της πλαγιάς, ένα μεγάλο πλάτωμα προβάλλει από το βουνό, το οποίο έχει την καλύτερη θέα στην πόλη και αποτελεί ιδανικό τόπο για να δεχθεί ένα μεγάλο οικοδόμημα...»

Δύσκολα θα μπορούσε να φανταστεί κανείς έναν τόπο καλύτερα διαλεγμένο, από όπου η θέα θα αγκάλιαζε έναν ορίζοντα πιο ωραίο.»

L. Heuzey – H. Daumet,
*Mission archéologique
de Macédoine*, 1876, 178.

3. Μερική άποψη του αρχαιολογικού χώρου των Αιγών

...και το τοπίο

- Η πόλη, το ἄστυ, απλωνόταν στους λόφους, οργανωμένη σε επτά άνδρα. Στο δυτικό τμήμα, σε ψηλό, περίοπτο σημείο ήταν χτισμένο το ανάκτορο, που δέσποζε στην περιοχή. Πιο βόρεια, σε μία πλαγιά με κατωφερή κλίση, βρίσκονταν το θέατρο, τα μεγαλύτερα ιερά και τα σημαντικότερα δημόσια κτήρια της πόλης. Η πόλη ήταν περιτειχισμένη ήδη στην εποχή του Περδίκκα Β΄ (454–413 π.Χ.).
- Έξω από τα τείχη, στους χαμηλούς λόφους και στην γύρω πεδιάδα, διαμορφώνονταν πολυάριθμοι μικροί και μεγάλοι οικισμοί (κώμες), των οποίων ο αριθμός δικαιολογεί και τον πληθυντικό αριθμό του ονόματος Αιγές (αἰ Αἰγεί). Βόρεια της πόλης στον κάμπο απλώνεται η νεκρόπολη, ο τόπος όπου κηδεύονταν οι βασιλιάδες των Μακεδόνων.

Πράσινες λεπτομέρειες

Το χρυσό στεφάνι στον τάφο II (του Φιλίππου Β΄), αποτελούμενο από 313 φύλλα και 68 βελανίδια, αναπαριστά με εξαιρετική λεπτομέρεια ένα κλαδί βελανιδιάς, του ιερού δέντρου του Δία. Με βάρος μεγαλύτερο από 700 γραμμάρια, αποτελεί το πιο βαρύ στεφάνι της αρχαιότητας, αντάξιο της σπουδαιότητας και της φήμης του μεγάλου Μακεδόνα βασιλιά.

από το ανάκτορο.

Οι Αιγές στον χρόνο

6ος-5ος αι. π.Χ.

Οι Αιγές γίνονται αδιαμφισβήτητο κέντρο του βασιλείου της Μακεδονίας.

413-399 π.Χ.

Ο βασιλιάς Αρχέλαος Α΄ μεταφέρει τη διοικητική έδρα του βασιλείου της Μακεδονίας στην Πέλλα. Οι Αιγές παραμένουν, ωστόσο, σημαντικό πολιτικό, θρησκευτικό και καλλιτεχνικό κέντρο.

μέσα 7ου αι. π.Χ.

Ο Περδίκκας Α΄ ανεβαίνει στον μακεδονικό θρόνο και επεκτείνει την κυριαρχία των Μακεδόνων στην ευρύτερη περιοχή.

1100-700 π.Χ.

Στην περιοχή αναπτύσσεται ένας μεγάλος οικισμός.

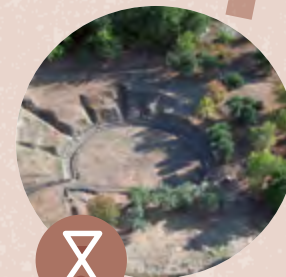
168 π.Χ.

Στην καθοριστική μάχη της Πύδνας οι Αιγές καταστρέφονται από τους Ρωμαίους μετά την ήττα του τελευταίου Μακεδόνα βασιλιά Περσέα. Με την πάροδο των χρόνων, η περιοχή εγκαταλείπεται.

334 π.Χ.

Ο Μέγας Αλέξανδρος ξεκινά από τις Αιγές τη μεγάλη εκστρατεία.

336 π.Χ.

Ο Φίλιππος Β΄ δολοφονείται στο θέατρο των Αιγών. Ο γιός του Αλέξανδρος τον κηδεύει στη βασιλική νεκρόπολη.

1856

Ο Γάλλος αρχαιολόγος Λέον Heuzey επισκέπτεται για πρώτη φορά τον χώρο.

1861

Ο L. Heuzey και ο αρχιτέκτονας Honoré Daumet ξεκινούν τις πρώτες ανασκαφές.

1922

Ιδρύεται η σύγχρονη κωμόπολη της Βεργίνας.

1937

Ο καθηγητής αρχαιολογίας Κωνσταντίνος Ρωμαίος οργανώνει συστηματική ανασκαφική έρευνα.

1923

Μετά τη Συνθήκη της Λωζάννης η γη διαμοιράζεται στους κατοίκους της περιοχής και σε οικογένειες από τη Βουλγαρία και τη Μικρά Ασία.

1977

Ο Μανόλης Ανδρόνικος ανακαλύπτει τον τάφο ΙΙ που θεωρείται αυτός του Φιλίππου Β΄.

1977-1991

Συστηματική ανασκαφή, υπό την αιγίδα του ΑΠΘ και της Εν Αθήναις Αρχαιολογικής Εταιρείας, υπό τη διεύθυνση του Μανόλη Ανδρόνικου.

1991 κ.ε.

Η Εφορεία Αρχαιοτήτων Ημαθίας διενεργεί συστηματικές ανασκαφές και έρευνες στις Αιγές.

1996

Εγγραφή στον Κατάλογο Μνημίων Παγκόσμιας Κληρονομιάς της UNESCO.

Μορφές μέσα στους αιώνες

Στο ανάκτορο των Αιγών, την έδρα των Μακεδόνων, οι βασιλείς υποδέχονταν διπλωματικές αντιπροσωπείες και ξένους επισήμους...

...αλλά και σημαντικούς ανθρώπων των γραμμάτων και των τεχνών. Στην αυλή είχαν την έδρα τους ανακτορικοί και άλλοι δημόσιοι αξιωματούχοι. Η πολυπληθής πόλη αποτελούσε πόλο έλξης για εμπόρους, βιοτέχνες αλλά και καλλιτέχνες.

ΙΣΧΥΡΟΙ ΒΑΣΙΛΙΑΔΕΣ...

Ο Περδίκκας Α΄
(μέσα 7ου αι. π.χ.)

απόγονος του μυθικού βασιλιά του Άργους Τήμενου, ίδρυσε τη μακεδονική δυναστεία των Τημενιδών.

Ο Αρχέλαος Α΄
(413-399 π.χ.)

λάτρης των γραμμάτων και των τεχνών, συγκέντρωνε στην αυλή του μερικούς από τους σημαντικότερους καλλιτέχνες και διανοητές της εποχής, μετατρέποντας τις Αιγές σε κέντρο πολιτισμού.

Ο Φίλιππος Β΄
(359-336 π.χ.)

εφάρμοσε την τακτική της μακεδονικής φάλαγγας και ανέδειξε την Μακεδονία σε πανελλήνια δύναμη. Δολοφονήθηκε κατά την είσοδό του στο θέατρο των Αιγών από τον έμπιστο σωματοφύλακά του Πausanias, εν μέσω των εορτασμών για τον γάμο της κόρης του Κλεοπάτρας με τον βασιλιά των Μολοσσών της Ηπείρου, Αλέξανδρο Α΄.

...ΚΑΙ ΔΥΝΑΜΙΚΕΣ ΒΑΣΙΛΙΣΣΕΣ

Η βασίλισσα Ευρυδίκη
(4ος αι. π.Χ.)

κόρη του Σίρρα¹⁴, ήταν η μητέρα τριών βασιλέων, του Αλέξανδρου Β΄, του Περδίκκα Γ΄ και του Φιλίππου Β΄ και καθόρισε τις πολιτικές εξελίξεις του βασιλείου, μετά τον θάνατο του συζύγου της Αμύντα Γ΄.

Η φιλόδοξη Ολυμπιάδα
(373–316 π.Χ.)

από τη Μολοσσία της Ηπείρου, ήταν η μητέρα του Μεγάλου Αλεξάνδρου και η μόνη σύζυγος του Φιλίππου Β΄ που ονομάστηκε βασίλισσα. Η ίδια πρωτοστατούσε ως ιέρεια στις τελετές λατρείας του Διονύσου.

Η Θεσσαλονίκη

κόρη του Φιλίππου Β΄ και ετεροθαλής αδελφή του Μεγάλου Αλεξάνδρου, γεννήθηκε το 353 π.Χ., την ημέρα που ο πατέρας της νίκησε τους Φωκείς στη Θεσσαλία, όπως δηλώνει και το όνομά της (Θεσσαλών νίκη)¹⁵.

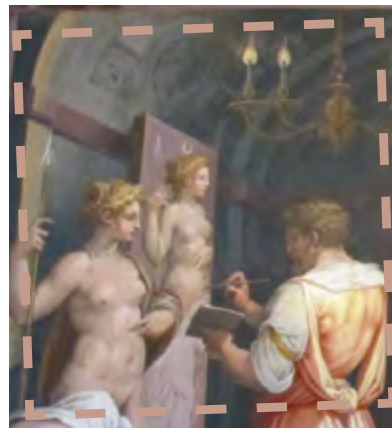
ΣΠΟΥΔΑΙΟΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΙ

Ο τραχικός ποιητής Ευριπίδης
(480–406 π.Χ.)

εγκατέλειψε την Αθήνα και έζησε τα τελευταία χρόνια της ζωής του στη Μακεδονία, όπου έγραψε τα δύο τελευταία έργα του «Αρχέλαος» και «Βάκχες» που ανέβηκαν στο θέατρο των Αιγών το 408/407 π.Χ.

Ο Ζεύξης,
ένας από τους μεγαλύτερους ζωγράφους του τέλους του 5ου αι. π.Χ., διακόσμησε με τοιχογραφίες το ανάκτορο του Αρχέλαου Α΄¹⁶.

ΕΜΠΝΕΥΣΜΕΝΟΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΟΙ

Ο σημαντικός αρχαιολόγος και καθηγητής Μανόλης Ανδρόνικος
(1919–1992)

είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με τις ανασκαφές στις Αιγές και την ανακάλυψη του τάφου ΙΙ (Φιλίππου Β΄).

Ένα μνημείο γεννιέται

ΑΙΩΝΕΣ ΛΗΘΗΣ

Ύστερα από την καταστροφή των Αιγών από τους Ρωμαίους, ακόμα και το όνομα της θέσης έπαψε να αναφέρεται.

Αλώνισμα στα Παλατίτσια Ημαθίας, αρχές 20ού αι.

Τη μακρινή ανάμνηση του ανακτόρου των Μακεδόνων θεωρείται πως απηχεί το όνομα του μικρού χωριού Παλατίτσια, δίπλα στον αρχαιολογικό χώρο των Αιγών.

ΠΡΩΤΕΣ ΑΝΑΣΚΑΦΕΣ

Το 1861 ο Γάλλος αρχαιολόγος Léon Heuzey και ο Γάλλος αρχιτέκτονας Honoré Daumet ανασκάπτουν την ανατολική πλευρά του ανακτόρου.

Αναπαράσταση του ανακτόρου Αιγών, σχέδιο H. Daumet, 1861.

Ορισμένα από τα ευρήματα μεταφέρονται στο Μουσείο του Λούβρου.

«...Άραγε θα μας διαδεχτούν άλλοι ερευνητές στον ίδιο αρχαιολογικό χώρο και θα θελήσουν να καταπιαστούν με την αποκάλυψη των αφανών ερειπίων και την αναζήτηση των καταχωμένων μέσα στο έδαφος θεμελιώσεων; ...Όποιο κι αν είναι το όνομα της άγνωστης αυτής πόλης, η σπουδαιότητα των ερειπίων της την κάνει κάτι σαν Πομπηία για τη Μακεδονία. Θα απομείνει σε μας κάποια τιμή, γιατί ήμασταν οι πρώτοι που τραβήξαμε με επιμονή σ' αυτό το σημείο την προσοχή των περιηγητών και των επιστημόνων».

L. Heuzey, *Mission archéologique de Macédoine*, 1876.

ΧΤΙΖΟΝΤΑΣ ΤΗ ΒΕΡΓΙΝΑ

Το 1922 ιδρύεται στα δυτικά της αρχαίας πόλης των Αιγών, στη θέση των δύο μικρών οικισμών Μπάρμπες και Κούτλες, 12 χλμ. ΝΑ της πόλης της Βέροιας, το προσφυγικό χωριό Βεργίνα, για να φιλοξενήσει τους Έλληνες του Πόντου και του Καυκάσου.

Σύμφωνα με προφορική παράδοση, το όνομα του χωριού προτάθηκε από τον τότε Μητροπολίτη Βέροιας, Κωνστάντιο Β΄, προς τιμήν της θρυλούμενης βασίλισσας Βεργίνας. Τα αρχαία ερείπια του ανακτόρου των Αιγών χρησιμοποιήθηκαν ως οικοδομικό υλικό για την κατασκευή του νέου χωριού.

ΣΥΣΤΗΜΑΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Το ανάκτορο των Αιγών τη δεκαετία του 1930.

Το 1938 ο καθηγητής αρχαιολογίας Κωνσταντίνος Ρωμαίος ξεκίνησε τις πρώτες συστηματικές ανασκαφές στον αρχαιολογικό χώρο των Αιγών, τις οποίες συνέχισε το 1949 ο επιμελητής αρχαιοτήτων της περιοχής Μανόλης Ανδρόνικος. Ήδη τα πρώτα αποτελέσματα ήταν εντυπωσιακά!

Το 1969 ο Άγγλος ιστορικός N.G.L. Hammond διατυπώνει την υπόθεση ότι η αρχαία πόλη που ήρθε στο φως ανάμεσα στην Βεργίνα και τα Παλατίσια

Η Μεγάλη Τούμπα, όπου ανασκάφηκε η βασιλική νεκρόπολη, δεκαετία του 1950.

είναι οι Αιγές. Σταδιακά, η πλειονότητα των μελετητών ενστερνίστηκε την άποψη του.

Στις 8 Νοεμβρίου 1977 ο καθηγητής πλέον του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης Μανόλης Ανδρόνικος φέρνει στο φως τον ασύλητο τάφο του Φιλίππου Β', ανακάλυψη που προκαλεί παγκόσμια συγκίνηση.

Η έρευνα στην περιοχή συνεχίζεται έκτοτε αδιάλειπτα και σίγουρα επιφυλάσσει πολλές εκπλήξεις¹⁷,

Πολυκεντρικό Μουσείο Αιγών.

καθώς μόνο ένα πολύ μικρό μέρος του χώρου έχει ανασκαφεί (περ. 1/100 της νεκρόπολης, 1/500 της αρχαίας πόλης).

Η ΕΦΑ Ημαθίας με το νέο Πολυκεντρικό Μουσείο Αιγών αξιοποιώντας τη χρήση νέων τεχνολογιών, παρουσιάζει μέσω της εικονικής πραγματικότητας και του διαδικτύου το σύνολο των μνημείων του αρχαιολογικού χώρων των Αιγών, αλλά και της ιστορίας και του πολιτισμού των Μακεδόνων¹⁸.

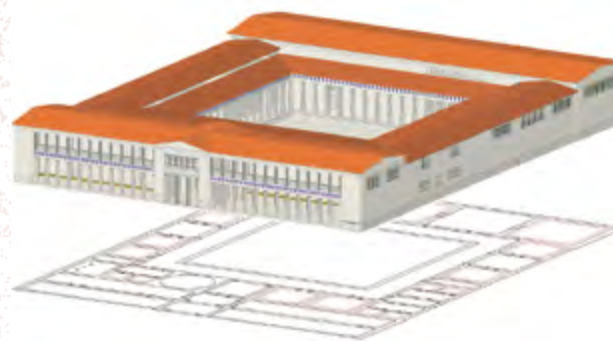
Ένα ξεχωριστό μνημείο...

Οι Έλληνες του Βορρά

Οι Αιγές είναι το αρχαιότερο και πιο σημαντικό αστικό κέντρο του βασιλείου των Μακεδόνων, της ελληνικής φυλής, που διατήρησε αρχέγονες παραδόσεις και μεταλαμπάδευσε τον ελληνικό πολιτισμό στα όρια του αρχαίου κόσμου. Η πόλη αναπτύσσεται με ελεύθερο ρυμοτομικό σχέδιο, με μικρά και μεγάλα οικιστικά σύνολα, διάσπαρτα γύρω από έναν κεντρικό πυρήνα, που εξελίσσεται σταδιακά, χωρίς αυστηρά προκαθορισμένο σχέδιο, και αναπτύσσεται στον χώρο με άξονες το ανάκτορο, τους χώρους λατρείας και την οχυρή ακρόπολη.

4. Το ανάκτορο των Αιγών.

Η μεγάλη αυλή¹⁹ ήταν η «καρδιά» του ανακτόρου, το κέντρο της πολιτικής, κοινωνικής και πνευματικής ζωής του βασιλείου.

Το ανάκτορο των Μακεδόνων βασιλέων

Το ανάκτορο των Αιγών είναι από τα λιγοστά σωζόμενα ανάκτορα της κλασικής εποχής στην Ελλάδα και ένα από τα μεγαλύτερα οικοδομήματα της εποχής. Το τεράστιο κτήριο δέσποζε στην πεδιάδα της Μακεδονίας. Αρχιτέκτονας του μεγαλοπρεπούς ανακτόρου θεωρείται ο Πύθεος, που συνδέεται επίσης με την κατασκευή του Μαυσωλείου της Αλικαρνασσού, ενός από τα επτά θαύματα του αρχαίου κόσμου. Το ανάκτορο, που χαρακτηρίζουν οι μνημειακές διαστάσεις, η επιβλητικότητα, τα πολύτιμα υλικά κατασκευής και ο πλούσιος διάκοσμος, θα αποτελέσει την έδρα της πολιτικής και θρησκευτικής εξουσίας.

«Την παραθαλάσσια Μακεδονία την κατέκτησε ο Αλέξανδρος, ο πατέρας του βασιλιά Περδίκκα, και οι πρόγονοί του, οι Τημενίδες, που κατάγονται από το Άργος. Και αφού έδωξαν τους Πιερείς και τους Βοττιαίους κατέκτησαν την Παιονία και από τις δυο μεριές του Αξιού, από την Πέλλα ως το Στρυμόνα, τη Μυγδονία, την Εορδαία και την Αλμωπία... Όλη αυτή η περιοχή ονομάζεται Μακεδονία και βασιλιάς της είναι ο Περδίκκας ο γιος του Αλέξανδρου»

Θουκιδίδης, Ιστορίαι, II, 99:2.

5. Ψηφιδωτό δάπεδο από το ανάκτορο.

...με διαχρονική ακτινοβολία ★1

«Αν οι φιλόσοφοι δεν γίνουν βασιλείς στις πόλεις, ή αυτοί που ονομάζονται σήμερα βασιλείς και δυνάστες δεν φιλοσοφήσουν γνήσια κι όσο χρειάζεται, σε τρόπο που να συμπέσει στο ίδιο πρόσωπο και δύναμη και φιλοσοφία... είναι αδύνατο, φίλε μου Γλαύκων, να σταματήσει το κακό στις πόλεις και σ' όλο, νομίζω, το ανθρώπινο γένος, ουδέ... να δει το φως του ήλιου και αυτή η πολιτεία που εμείς τώρα χαράξαμε το σχέδιό της.»

Πλάτων, Πολιτεία, 473d–473e, (μτφρ. Ι. Γρυπάρης).

8. Η Αλήθεια με τη Φιλοσοφία και τη Λογική, στο εξώφυλλο του πρώτου τόμου της Εγκυκλοπαίδειας του Γάλλου Διαφωτιστή Ντενί Ντιντερό, 1751.

Καλλιεργημένοι ηγεμόνες

Οι Μακεδόνες βασιλείς αποτέλεσαν πρότυπο ηγεμόνα για τα ελληνιστικά βασίλεια: επικεφαλής μίας μεγάλης εδαφικής επικράτειας, συγκέντρωναν το σύνολο των εξουσιών και προστάτευαν τις τέχνες και τα γράμματα με γενναιοδωρες χορηγίες, έκφραση της δύναμης και του μεγαλείου της εξουσίας τους.

Το ανάκτορο των Αιγών, στο οποίο συνδυάζονται με επιτυχία στοιχεία δημόσιας και ιδιωτικής αρχιτεκτονικής, αποτέλεσε το πρότυπο πολλών ελληνιστικών κτηρίων.

6. Ανάκτορο Πέλλας.

7. Μακέτα της ακρόπολης της Περγάμου στα ελληνιστικά χρόνια.

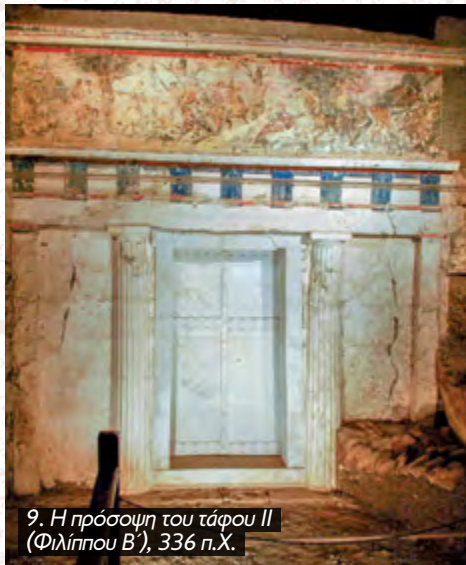
...και «πεφωτισμένοι δεσπότες»

Στην ιδανική πολιτεία πρέπει να συνυπάρχει η εξουσία με τη φιλοσοφία σύμφωνα με τους Έλληνες στοχαστές του 4ου αι. π.Χ. Αυτή η ανάγκη υιοθετείται από τους Ευρωπαίους μονάρχες του 18ου και 19ου αιώνα, που κάτω από την επίδραση των ιδεών του κινήματος του Διαφωτισμού, επιχειρούν να διακυβερνήσουν δίνοντας έμφαση στη Λογική (Πεφωτισμένη Δεσποτεία).

Ένα ξεχωριστό μνημείο...

Τάφοι αντάξιοι βασιλιάδων

Η νεκρόπολη των Αιγών περιλαμβάνει το νεκροταφείο των τύμβων, τάφους του 6ου–3ου αι. π.Χ. και τους λεγόμενους «μακεδονικούς τάφους», μία νέα κατηγορία ταφικών μνημείων, που εμφανίστηκε στις Αιγές από τα μέσα του 4ου αι. π.Χ. Πρόκειται για υπόγεια καμαρόσκεπαστα κτήρια με έναν ή δύο θαλάμους, πρόσοψη που θυμίζει ναό και είσοδο με δρόμο²⁰.

9. Η πρόσοψη του τάφου II (Φιλίππου Β'), 336 π.Χ.

10. Ταφικός θάλαμος του λεγόμενου «Τάφου της Ευρυδίκης», 344/343 π.Χ.

11. Χρυσό στεφάνι και λάρνακα από τον Τάφο II (Φιλίππου Β'). Μουσείο Αιγών.

«Το ελληνικό έθνος... γνώρισε πολλές περιπλανήσεις... κατοικούσαν στην Πίνδο με το όνομα έθνος Μακεδόνων. Από εκεί πάλι άλλαξαν τόπο και πήγαν στη Δρυοπίδα και από τη Δρυοπίδα έφτασαν πια εκεί που είναι, δηλαδή στην Πελοπόννησο, και ονομάστηκαν έθνος Δωρικό.»

Ηρόδοτος, Ιστορίαι, 1:56.

12. Αργυρά σκεύη συμποσίου από τον τάφο III (Αλεξάνδρου Δ'), 310 π.Χ.

13. Διόνυσος και Μαινάδα. Λεπτομέρεια ελεφαντοστέινης κλίνης από τον Τάφο III (Αλεξάνδρου Δ'). 310 π.Χ.

Ο χρυσός των Μακεδόνων

Ο πλούτος των ευρημάτων από τη νεκρόπολη αποδεικνύει όχι μόνο την ευμάρεια της κοινωνίας των Αιγών, αλλά και τις τεχνικές γνώσεις και την υψηλή τέχνη των μεταλλουργών, που επεξεργάζονταν με άνεση τον χρυσό, τον άργυρο και τον χαλκό: όπλα, σκεύη συμποσίου, πολύτιμα κοσμήματα και αριστουργηματικά χρυσά στεφάνια συνοδεύουν τους νεκρούς στην τελευταία τους κατοικία.

...με διαχρονική ακτινοβολία ★ 2

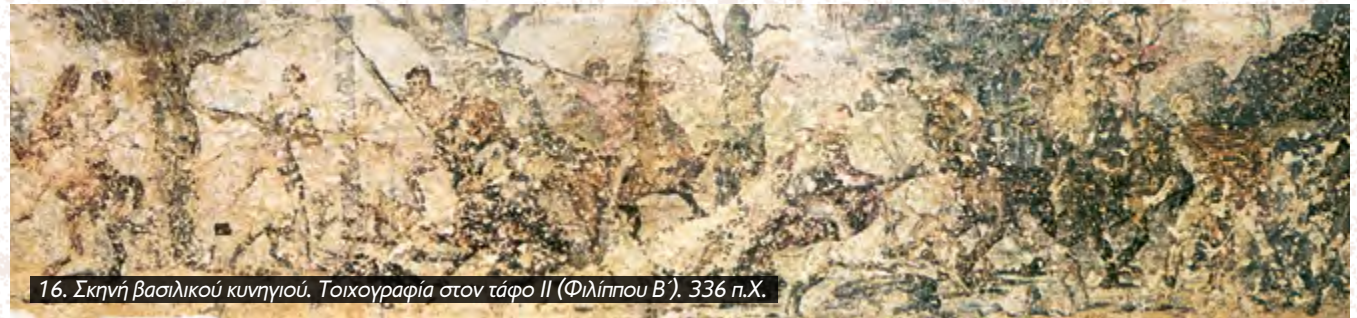
Η εμπνευσμένη τους σύνθεση, η αρτιότητα της εκτέλεσής τους και η μοναδικής αξίας καλλιτεχνική τους πνοή αποτέλεσε πρότυπο για πολλά έργα ρωμαϊκής, αναγεννησιακής και νεότερης ευρωπαϊκής ζωγραφικής.

Η ζωγραφική των ψευδαισθήσεων

Οι ζωγραφικές παραστάσεις των μακεδονικών τάφων είναι τα μοναδικά πρωτότυπα έργα της αρχαίας ελληνικής μνημειακής ζωγραφικής, που διατηρήθηκαν ακέραια έως τις μέρες μας.

14. Eu. Delacroix, Κυνήγι λιονταριού, 1858.

16. Σκηνή βασιλικού κυνηγιού. Τοιχογραφία στον τάφο ΙΙ (Φιλίππου Β'). 336 π.Χ.

15. Hans von Aachen, Η αρπαγή της Περσεφόνης, 1587.

17. Η αρπαγή της Περσεφόνης. Τοιχογραφία στον Τάφο Ι, «τάφο της Περσεφόνης», 350 π.Χ.

Ένα ξεχωριστό μνημείο...

Αλέξανδρος ο Μέγας

Η ακμή του βασιλείου των Μακεδόνων τον 4ο αι. π.Χ. συνδέεται άμεσα με μία από τις σημαντικότερες προσωπικότητες στον κόσμο! Ο Αλέξανδρος Γ' ο Μακεδών (356–323 π.Χ.), γνωστός σε όλο τον κόσμο ως Μέγας Αλέξανδρος, ο γιος του βασιλιά Φίλιππου Β' και της Ολυμπιάδας και μαθητής του σπουδαίου φιλόσοφου Αριστοτέλη, διαδέχτηκε τον πατέρα του στον βασιλικό θρόνο σε ηλικία μόλις 20 ετών.

18. Ο Αλέξανδρος στο βασιλικό κυνήγι. Λεπτομέρεια της τοιχογραφίας του Τάφου II (Φιλίππου Β').

19. Ο Αλέξανδρος κυνηγά ελάφι. Ψηφιδωτό δάπεδο. Ανάκτορο Πέλλας, 3ος αι. π.Χ.

Συχνά εικονίζεται σε νεαρή ηλικία να κυνηγά μαζί με τους συντρόφους του, αναδεικνύοντας έτσι τις ικανότητές του.

Στα 13 χρόνια της βασιλείας του ανέδειξε τη Μακεδονία από πανελλήνια δύναμη σε υπερδύναμη στον χώρο της Μεσογείου. Ο αήττητος στρατηλάτης κατέκτησε το μεγαλύτερο μέρος του τότε γνωστού κόσμου φτάνοντας μέχρι την Ινδία²¹ και αποτέλεσε το πρότυπο πολλών μεταγενέστερων στρατηγών και ηγεμόνων. Πάνω από 20 πόλεις φέρουν το όνομά του, με πρώτη και πιο γνωστή την Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου. Το στράτευμα ακολουθούσαν γεωγράφοι, ιστορικοί και φυσιοδίφες που εξερευνούσαν και κατέγραφαν ό,τι συναντούσαν. Βρήκε τον θάνατο στη Βαβυλώνα, αλλά η θέση του τάφου του παραμένει ακόμη άγνωστη.

20. Φανταστική απεικόνιση της περίφημης βιβλιοθήκης της Αλεξάνδρειας της Αιγύπτου.

Εποχή κατακτήσεων

Οι κατακτήσεις του Μεγάλου Αλεξάνδρου σηματοδοτούν την έναρξη μίας νέας ιστορικής περιόδου, της ελληνιστικής, που έχει ως βασικό χαρακτηριστικό τη διάδοση του ελληνικού πολιτισμού σε όλη τη Μεσόγειο.

...με διαχρονική ακτινοβολία ★3

Χαρισματικός στρατηγός ή αδίστακτος κατακτητής;

Η έντονη προσωπικότητα του Αλέξανδρου προκαλεί αντιφατικές ερμηνείες και αντιπαραθέσεις. Η ζωή και το έργο του έχουν απασχολήσει πολλούς μελετητές και έχουν αποτελέσει πηγή έμπνευσης για έναν μεγάλο αριθμό καλλιτεχνών.

21. Η Ανάληψη του Αλεξάνδρου, ανάγλυφο του 12ου αι. μ.Χ. Φρούριο Καράμπαμπα, Χαλκίδα.

22. Ο Ισκαντάρ και το Δέντρο που μιλάει, απόσπασμα του εθνικού περσικού έπους (Shahnameh) σε χειρόγραφο, περ. 1330.

23. Νίκος Εγγονόπουλος, Αλέξανδρος και Βουκεφάλας, 1971.

24. Andy Warhol, Μέγας Αλέξανδρος, 1981.

Από τον Σικαντέρ στον Μεγαλέξαντρο

Η δημοφιλής μυθοπλασία «Μυθιστορία του Αλεξάνδρου» διαδόθηκε με εικονογραφημένα χειρόγραφα στον βυζαντινό, δυτικό, περσικό και ισλαμικό κόσμο. Ήρωας ήταν ο Αλέξανδρος, ως Σικαντέρ στα περσικά και Ισκαντάρ στα αραβικά. Μέχρι και στο λαϊκό θέατρο σκιών πρωταγωνίστησε στην παράσταση του Καραγκιόζη «Ο Μεγαλέξαντρος και το καταραμένο φίδι».

Όσο ζούσε λατρευόταν ως θεός στην Αίγυπτο, αλλά αμέσως μετά τον θάνατό του μεταπήδησε στη σφαίρα του θρύλου, σύμφωνα με τον οποίο αναλήφθηκε στους ουραμούς. Λατρεύτηκε ως ημίθεος από τους Ρωμαίους, ενώ στη λαϊκή παράδοση πολλών λαών το όνομα του συνδέθηκε με φανταστικά κατορθώματα²².

Μνημειώδεις διάλογοι

ΕΛΛΑΔΑ

Μυκήνες

Το κέντρο του μυκηναϊκού πολιτισμού, με τα επιβλητικά τείχη, τα μεγαλοπρεπή ανάκτορα και τους μνημειώδεις θολωτούς τάφους, απηχεί τον μυθικό κόσμο του βασιλιά Αγαμέμνονα της δυναστείας των Ατρείδων.

ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
& ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ!

ΕΛΛΑΔΑ

Πέλλα

Ιδρύθηκε γύρω στο 400 π.Χ. για να γίνει η νέα πρωτεύουσα του βασιλείου των Μακεδόνων παίρνοντας τη θέση των Αιγών και έκτοτε αναδείχθηκε σε ένα από τα σπουδαιότερα πολιτικά, πολιτιστικά και εμπορικά κέντρα της Μακεδονίας.

ΑΙΓΥΠΤΟΣ

Θήβες

Η πρωτεύουσα για πολλούς αιώνες της αρχαίας Αιγύπτου διατηρεί σήμερα μοναδικά μνημεία του αιγυπτιακού πολιτισμού, όπως τους ναούς του Καρνάκ και του Λούξορ. Εδώ βρίσκεται και η περίφημη Κοιλάδα των Βασιλέων που φιλοξενεί πάνω από 60 τάφους Φαραώ.

ΜΕΞΙΚΟ

Τεοτιουακάν

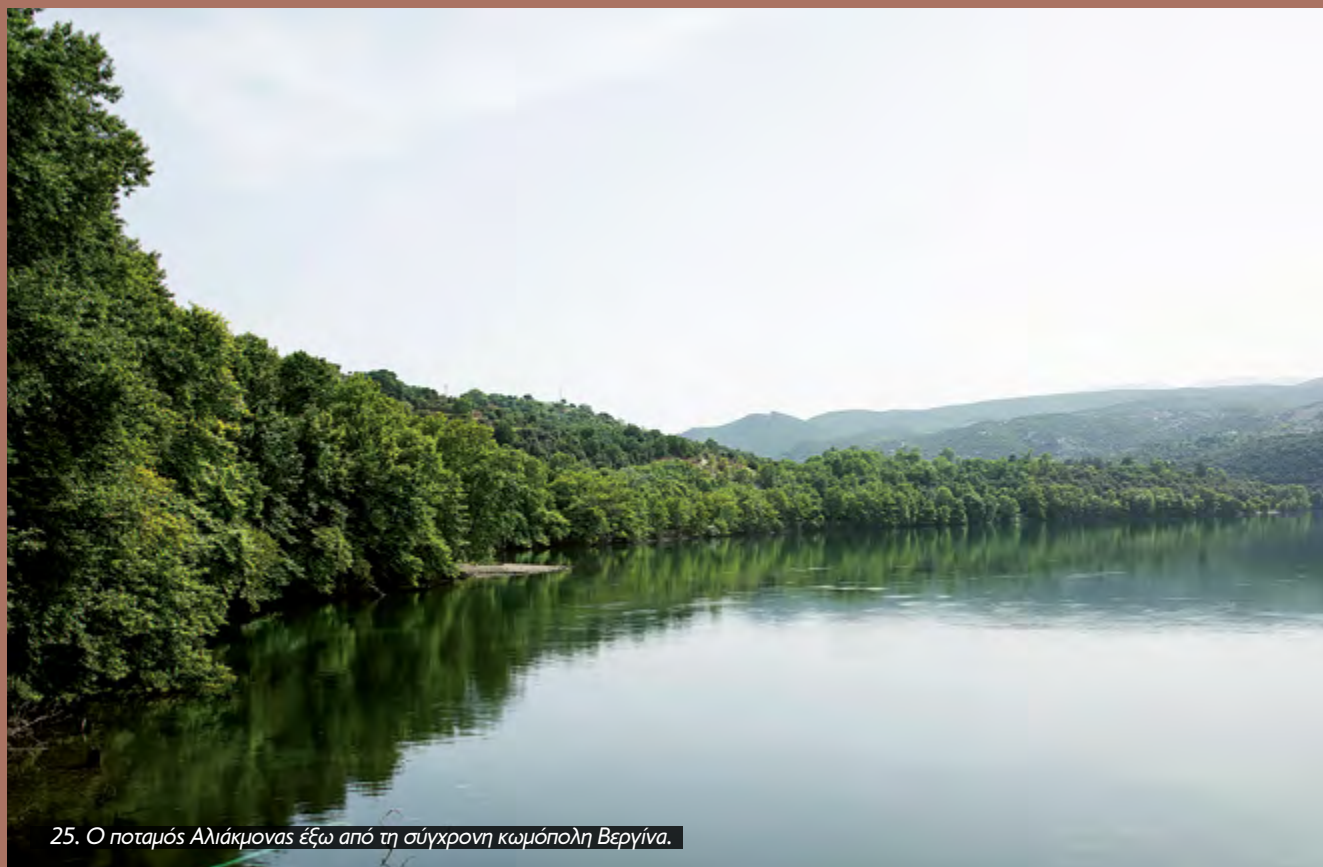

Η σημαντικότερη πόλη των Αζτέκων, με τη χιλιόχρονη ιστορία, χαρακτηρίζεται από μεγάλα και επιβλητικά κτίσματα, που περιλάμβαναν γήπεδα και ανάκτορα των ηγεμόνων, κατοικίες ευγενών και ιερών, ναούς και μεγάλες πλατείες.

Ένα μήνυμα του σήμερα...

Μία κοινωνία που ευημερεί

Το τοπωνύμιο «αί Αίγαιί», από την αρχαία ελληνική λέξη αίγα, μαρτυρά ότι μεγάλο μέρος της οικονομίας της περιοχής στηριζόταν στην κτηνοτροφία. Το δάσος και ο Αλιάκμονας πρόσφεραν κυνήγι και ψάρεμα, αλλά και άφθονη ξυλεία, που μεταφερόταν εύκολα μέσω του ποταμού, συμπληρώνοντας τον φυσικό πλούτο της περιοχής. Οι γύρω λόφοι ήταν ιδανικοί για την αμπελουργία και τη δενδροκαλλιέργεια, εξασφαλίζοντας την αυτάρκεια των κατοίκων σε πρώτες ύλες και τρόφιμα. Παράλληλα, η κομβική θέση της πόλης σε σχέση με τους κύριους οδικούς άξονες προς βορρά και νότο συντέλεσε στη γενικότερη ευημερία των κατοίκων των Αιγών. Σήμερα, η γεωργία και η κτηνοτροφία διατηρούν το σημαντικό τους ρόλο στην τοπική οικονομία, ενώ επιπλέον υλοποιούνται με πρακτικές φιλικές προς το περιβάλλον αλλά και τα μνημεία.

25. Ο ποταμός Αλιάκμονας έξω από τη σύγχρονη κωμόπολη Βεργίνα.

...για ένα καλύτερο αύριο!

Στόχοι 2030 >

2 ΜΗΔΕΝΙΚΗ ΠΕΙΝΑ

Τερματισμός της πείνας, βελτίωση της διατροφής, προώθηση της αειφόρου γεωργίας

σημειώσεις

1. Ηρόδοτος, *Ιστορία*, 8:137–138: «Τρία αδέρφια διωγμένα από το Άργος, ο Γαυάνης, ο Αέροπος και ο Περδίκκας, απόγονοι του Τήμενου, γιου του Ηρακλή, κατέφυγαν στους Ιλλυριούς κι από κει διασχίζοντας τα βουνά έφτασαν στην Άνω (ορεινή) Μακεδονία, στην πόλη Λεβαία. Εκεί εργάστηκαν στον οίκο του βασιλιά, φροντίζοντας τα κοπάδια του· ο πρώτος βοσκούσε τ' άλογα, ο δεύτερος τις αγελάδες κι ο μικρότερος, ο Περδίκκας, τα γιδοπρόβατα... Κάποτε αποφάσισαν να φύγουν κι ο βασιλιάς αρνήθηκε να τους πληρώσει. Βλέποντας τον ήλιο που πρόβαλλε από το άνοιγμα της οροφής μες στο σπίτι του απάντησε ειρωνικά: «Σας δίνω το μισθό που σας αξίζει, να αυτόν!» κι έδειξε τον ήλιο. Τότε ο Περδίκκας τράβηξε το μαχαίρι του και χάραξε το τμήμα του διαπύλου που φώτιζε ο ήλιος. Κι αφού χάραξε έναν κύκλο, κουφτώνει σαν να 'ταν νερό τρεις φορές το φως και το αποθέτει στο στήθος του κι απαντά στο βασιλιά: «Δεκτά όσα μας δίνεις»... Αφότου έφυγαν, ο βασιλιάς έβαλε να τους κυνηγήσουν, αλλά ένας ποταμός, που τα τρία αδέρφια πρόλαβαν να περάσουν, πλημμύρισε ξαφνικά εμποδίζοντάς τους διώκτες τους να τους φθάσουν. Ασφαλείς πλέον, ο Γαυάνης, ο Αέροπος και ο Περδίκκας, συνέχισαν την πορεία τους, έφτασαν κοντά στους κήπους του Μίδα, ίδρυσαν την πρωτεύουσά τους (τις Αιγές) και στη συνέχεια κατέκτησαν από εκεί την υπόλοιπη Μακεδονία.»

2. Σε παραλλαγή της παραπάνω ιστορίας, ο Διόδωρος ο Σικελιώτης (*Βιβλιοθήκη Ιστορική*, 7:16), γράφει ότι ο χρησμός που δόθηκε στον Περδίκκα Α' τον καλούσε να θυσιάσει στους τρισμακάριους θεούς και να χτίσει μία πόλη εκεί όπου θα έβλεπε χιονόλευκες γίδες με λαμπερά κέρατα να κοιμούνται.

3. Βλ. τα σχόλια του συγγραφέα Αθήναιου (2ος αι. μ.Χ.) στο έργο του *Δειπνοσοφιστές*, *Περί γυναικών*, 13:5. Επίσης, την αναφορά του ιστορικού του 2ου αι. μ.Χ. Πλούταρχου στο έργο του *Αλέξανδρος*, 9:5.

4. Άποψη που επικράτησε ανάμεσα στους μελετητές η οποία όμως δεν στηρίζεται ούτε στις μαρτυρίες των γραπτών πηγών ούτε σε αρχαιολογικά ευρήματα. Στην παραγμένη εποχή που ακολούθησε την δολοφονία του βασιλιά Αρχέλαου, ο Αμύντας Γ' (393/2–388/7 π.Χ. και 387/7–370 π.Χ.) είναι πιθανότατα ο πρώτος βασιλιάς που έχτισε ανάκτορο στην Πέλλα προκειμένου να διαμένει στο σημαντικότερο λιμάνι της βόρειας ακτής του Θερμαϊκού και να αντιμετωπίζει την πίεση των διαφόρων εχθρών που εισέβαλλαν από παντού. Οι Αιγές, ύστατο καταφύγιο άμυνας, εξακολούθησαν να είναι η καρδιά του βασιλείου και ως το τέλος της δυναστείας των Τημενιδών (τέλος 4ου αι. π.Χ.) διατήρησαν την συμβολική αξία τους, καθώς εκεί πραγματοποιούνταν όλες οι τελετουργίες αλλά και τα σημαντικά γεγονότα.

5. Ηρόδοτος, *Ιστορία*, 7:12.

6. Το όνομα του συνοδού στην περιήγηση είναι εμπνευσμένο από την επιτύμβια στήλη του Κλεωνύμου (330 π.Χ.). Βρέθηκε στη Μεγάλη Τούμπα της Βεργίνας. Στη στήλη, που θα σηματοδοτούσε τον οικογενειακό τύμβο του Κλεωνύμου, αναφέρεται ο ίδιος και άλλα τρία μέλη της οικογένειάς του. Η παράσταση αποδίδεται ζωγραφικά και επιτρέπει να διακρίνουμε τη χαρακτηριστική ενδυμασία των Μακεδόνων.

7. Η ταφική συστάδα των βασιλισσών περιλαμβάνει κιβωτίοσχημους και λακκοειδείς τάφους από την εποχή των Περσικών Πολέμων, δύο από τους οποίους πιθανώς να ανήκουν στη μητέρα και τη σύζυγο του Αλεξάνδρου Α'. Στην ίδια συστάδα τάφηκε αργότερα η μητέρα του Φιλίππου Β', Ευρυδίκη, ενώ ο

λεγόμενος «Ιωνικός Τάφος» ή «Τάφος του Ρωμαίου», ένας κομψός μακεδονικός τάφος με θρόνο στο εσωτερικό του, πιθανώς να ανήκει στη Θεσσαλονίκη, ετεροθαλή αδελφή του Μεγάλου Αλεξάνδρου.

8. Ο τάφος II κατασκευάστηκε ολόκληρος από πωρόλιθο εκτός από τις δύο πόρτες και τα περίθυρα που είναι μαρμάρινα. Λευκά κονιάματα πολύ καλής ποιότητας, που δίνουν την εντύπωση μαρμάρου, καλύπτουν την πρόσοψη. Οι μορφές του βασιλιά Φιλίππου Β' και του γιου του Αλεξάνδρου απεικονίζονται στην τοικογραφία του βασιλικού κυνηγιού στην πρόσοψη του τάφου και στη χρυσελεφάντινη κλίνη του θαλάμου. Μαζί με τον Φίλιππο, στον προθάλαμο θάφτηκε η Θράκισσα σύζυγός του, η Μήδα.

9. Μία αμαξίτη οδός από την παραθαλάσσια Πύδνα (σημερινή Πιερία) οδηγούσε στη μεγαλοπρεπή ανατολική πύλη του τείχους.

10. Το άστυ των Αιγών περιβαλλόταν με ισχυρό τείχος ήδη από την εποχή του Περδίκκα Β' (454–413 π.Χ.). Μία πύλη και ίχνη του τείχους του 5ου αι. π.Χ. έχουν εντοπιστεί στα βορειοδυτικά του άστους. Στην αρχή της βασιλείας του Φιλίππου Β' (359–336 π.Χ.) η οχύρωση των Αιγών ανακατασκευάστηκε, με το νέο τείχος να περιβάλλει την πλαγιά, όπου βρισκόταν το κέντρο της πόλης. Η οχύρωση περιέβαλλε επίσης και τα δύο υψώματα στα νότια του ανακτόρου, όπου βρισκόταν η ακρόπολη.

11. Το ανάκτορο των Αιγών αποτελούσε το κέντρο του μεγάλου οικοδομικού προγράμματος του Φιλίππου Β'. Πιθανότατα θα είχε ολοκληρωθεί πριν το 336 π.Χ., όταν ο βασιλιάς γιόρτασε στις Αιγές τον γάμο της κόρης του με τον Αλέξανδρο της Ηπείρου. Το κτήριο είναι μεγαλύτερο από μεταγενέστερα ελληνιστικά ανάκτορα. Η πρόσβαση γινόταν από την ανατολική πλευρά, όπου υπήρχε μνημειακό πρόπυλο στο κέντρο μίας εντυπωσιακής δωρικής κιονοστοιχίας. Περνώντας το πρόπυλο ο επισκέπτης έφτανε στην κεντρική αυλή, γύρω από την οποία αρθρώνονται οι χώροι και οι λειτουργίες του ανακτόρου. Στις στοές υπήρχαν θρανία για τουλάχιστον 120 καθήμενους.

12. Οι ανδρώνες ήταν ευρύχωρες, πλούσια διακοσμημένες αίθουσες συμποσίων. Οι 16 ανδρώνες του ανακτόρου των Αιγών ήταν οργανωμένοι σε τριμερή συγκροτήματα με προθαλάμους και μπορούσαν να φιλοξενήσουν τουλάχιστον 224 κλίνες, δηλαδή περισσότερους από 450 καλεσμένους ταυτόχρονα.

13. Το θέατρο, κτίσμα του β' μισού του 4ου αι. π.Χ., βρισκόταν λίγο χαμηλότερα από το ανάκτορο και δίπλα από την αγορά. Εδώ πραγματοποιούνταν όχι μόνο θεατρικές παραστάσεις αλλά και εκδηλώσεις κάθε είδους, ακόμα και πολιτικού χαρακτήρα.

14. Οι βασιλίσσες της Μακεδονίας αντιμετωπιζόνταν με ιδιαίτερο σεβασμό, όπως φαίνεται και από το γεγονός ότι αναφέρονταν με το όνομα του πατέρα τους και όχι του συζύγου τους, αντίθετα με ό,τι ίσχυε εκείνα τα χρόνια.

15. Ο σύζυγος της Θεσσαλονίκης, ο βασιλιάς Κάσσανδρος, έδωσε το όνομά της στην ομώνυμη πόλη που ίδρυσε γύρω στο 315 π.Χ. Σύμφωνα με τον λαϊκό μύθο, η Θεσσαλονίκη κατέστρεψε το «υγρό της αθανασίας» που είχε βρει ο αδερφός της ο Μέγας Αλέξανδρος και έπεσε στη θάλασσα, όπου μεταμορφώθηκε σε γοργόνα που ρωτά τους ναυτικούς αν ξει ο αδερφός της.

16. Ο Ζεύξης ήταν διάσημος για την ρεαλιστική και εκφραστική ζωγραφική του, όμως δε σώζεται κανένα έργο του. Πολλοί συγγραφείς περιγράφουν έργα του,

αλλά και διασκευαστικά επεισόδια από τη ζωή του: ο Πλίνιος αναφέρει ότι κατά τη διάρκεια ενός διαγωνισμού ζωγράφισε ένα τσαμπί σταφύλια τόσο τέλεια, ώστε τα πουλιά προσέκρουαν στον πίνακα προσπαθώντας να φάνε τα σταφύλια. Λέγεται επίσης ότι πέθανε κυριολεκτικά από τα γέλια, όταν μία ηλικιωμένη γυναίκα του ζήτησε να την ζωγραφίσει ως Αφροδίτη.

17. Από την ΕΦΑ Ημαθίας έχουν εντοπιστεί ιερά, οχυρά, αγροικίες, συνοικισμοί, δρόμοι και νεκροταφεία. Παράλληλα, τα ευρήματα τεκμηριώνονται, γίνονται μελέτες και σημαντικά έργα συντήρησης και αναστήλωσης, με τα οποία αποσαφηνίζεται η ιστορία και η μορφή της πόλης.

18. Στο Πολυκεντρικό Μουσείο των Αιγών επιχειρείται μία νέα «ολιστική» και δυναμική προσέγγιση της σχέσης αρχαιολογικού χώρου–μουσείου–επισκέπτη. Το πολύμορφο, πολυδύναμο, ευέλικτο και συνεχώς εξελισσόμενο Μουσείο, με ενότητες διάσπαρτες στον πραγματικό–γεωγραφικό χώρο, θα ενσωματώνει το σύνολο του αρχαιολογικού χώρου και θα επεκτείνεται με την βοήθεια της τεχνολογίας στον υπερβατικό κόσμο της εικονικής πραγματικότητας και του διαδικτύου.

19. Το μέγα περιστύλιο του ανακτόρου των Αιγών, στο οποίο χωρούν τουλάχιστον 8.000 άνθρωποι, αποτελούσε τον τόπο της συνάθροισης των κατοίκων της πόλης, λειτουργώντας ως πολιτική–ιερά αγορά σύμφωνα με τον ορισμό του Αριστοτέλη.

20. Πάνω από τον τάφο μεγάλη πυρά έκαιγε την ξύλινη νεκρική κλίνη ή οικίσκο με τον νεκρό. Οι στάχτες φυλάσσονταν σε πολύτιμο τεφροδόχο αγγείο εντός του τάφου. Οι «μακεδονικοί τάφοι», αλλά και γενικότερα οι τάφοι στην νεκρόπολη των Αιγών, οργανώνονται σε συστάδες, που αντιστοιχούσαν πιθανότατα σε οικογένειες και γένη και καλύπτονται με έναν μεγάλο κωνικό τύμβο, δηλαδή τεχνητό λόφο από χώμα, τη λεγόμενη τούμπα.

21. Η συνολική επικράτεια της αυτοκρατορίας του περιλάμβανε περιοχές από 26 σημερινές χώρες: Ελλάδα, Αλβανία, Βόρεια Μακεδονία, Μαυροβούνιο, Σερβία, Βουλγαρία, Ρουμανία, Τουρκία, Κύπρο, Αίγυπτο, Αφγανιστάν, Ιράκ, Ιράν, Ισραήλ, Ινδία, Ιορδανία, Καζακστάν, Κουβέιτ, Κιργιστάν, Λίβανο, Ουζμπεκιστάν, Πακιστάν, Σαουδική Αραβία, Συρία, Τατζικιστάν και Τουρκμενιστάν.

22. Ανίκητος πολεμιστής και εμπνευσμένος οραματιστής, ο Αλέξανδρος αποδεικνύεται έτοιμος να σεβαστεί και να αποδεχθεί την διαφορετικότητα, ακόμη κι αν αυτό σκανδαλίζει το περιβάλλον του. Θυσιάζοντας στους θεούς τους, σεβόμενος τα ήθη, τιμώντας τις παραδόσεις τους και κάνοντας με κάθε τρόπο καλύτερη τη ζωή τους, γίνεται ο ήρωας των λαών του κόσμου. Χάρη σε αυτόν και στους διαδόχους του ο ελληνικός πολιτισμός έφτασε στην Άπω Ανατολή και η «ελληνιστική κοινή» έγινε σημείο αναφοράς και συνδετικός κρίκος των λαών από την Ευρώπη ως την Αίγυπτο και την Ινδία. Βλ. σχετικά, <https://www.tovima.gr/2014/09/26/vimagazino/anazitwntas-ton-mega-aleksandro/>

βιβλιογραφία

Ανδρόνικος Μ., *Βεργίνα. Οι βασιλικοί τάφοι*, Αθήνα 1984.

Ανδρόνικος Μ., *Ανασκαφή στη Μεγάλη Τούμπα της Βεργίνας, Αρχαιολογικά Ανάλεκτα Αθηνών* 9 (1976), 127–129.

Ανδρόνικος Μ., *Βεργίνα Ι: Το Νεκροταφείον των Τύμβων, Βιβλιοθήκη της εν Αθήναις Αρχαιολογικής Εταιρείας* 62, Αθήνα 1969.

Κοτταρίδης Α., *Αιγές: η βασιλική μητρόπολη των Μακεδόνων*, Αθήνα 2013

Κοτταρίδης Α., *Αρχαιολογικός χώρος Αιγών, Ελλάδα: Μνημεία και χώροι παγκόσμιας κληρονομιάς*, Αθήνα 2009, σ. 126–137.

Κοτταρίδης Α., *Η έρευνα στις Αιγές, μια πόλη κατά κόμας*, Αρχαιολογικό Έργο Μακεδονίας Θράκης 20, Θεσσαλονίκη 2008, σ. 773–781.

Κοτταρίδης Α., *Ημερολόγιο 2007, 30 Χρόνια Ανασκαφή, Βεργίνα*, ΥΠΠΟ, Αθήνα 2007.

Σασσόγλου-Παλιαδέλη Χρ., *Αιγαί, Μακεδόνες, οι Έλληνες του Βορρά*, Υπουργείο Πολιτισμού, Αθήνα 1994, σ. 36–38.

Σασσόγλου-Παλιαδέλη Χρ.–Κυριάκου Α.–Μητσοπούλου Ε.–Τούρτας Α., *Πολύτιμα ταφικά σύνολα από την αγορά των Αιγών. Ι. Η αρχαιολογική εικόνα και η ιστορική ερμηνεία της*, Αρχαιολογικό Έργο Μακεδονίας Θράκης 23, Θεσσαλονίκη 2009.

Φάκλαρης Π., *Αιγαί: Ο προσδιορισμός της θέσης της πρώτης πρωτεύουσας των Μακεδόνων*, *American Journal of Archaeology* 98 (1994) 609–616.

Kottaridi A., *Aegae: the Macedonian metropolis, Heracles to Alexander the Great, Treasures from the Royal Capital of Macedon, a Hellenic Kingdom in the Age of Democracy*, Ashmolean Museum, Oxford, 2011, σ. 153–167.

Kottaridi A., *Burial customs and beliefs in the royal necropolis of Aegae, Heracles to Alexander the Great, Treasures from the Royal Capital of Macedon, a Hellenic Kingdom in the Age of Democracy*, Ashmolean Museum, Oxford, 2011, σ. 131–153.

Saatsoglou-Paliadeli Ch., *Aegae: A reconsideration*, *Athenische Mitteilungen* 116, 1996, 225–236.

Πηγές στο διαδίκτυο:

<https://archaeologicalmuseums.gr>

http://odysseus.culture.gr/h/3/gh351.jsp?obj_id=2362

<https://whc.unesco.org/en/list/780/>

<https://www.aigai.gr/>

Ψηφιακή περιήγηση: <https://www.youtube.com/watch?v=JPSG--hnOuw>

Το θέατρο των Αιγών: <https://en.calameo.com/read/00447008378444023e86f?authid=ZGVL4wvS9L7p>

Οι ανασκαφές του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης στη Βεργίνα <http://vergina.web.auth.gr/>

Αποσπάσματα από το εικονογραφημένο βυζαντινό χειρόγραφο «Μυθιστορία του Μεγάλου Αλεξάνδρου» του 14ου αι., Κώδικας 5, Ελληνικό Ινστιτούτο Βενετίας https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Byzantine_Alexander_Romance,_Venice

προέλευση εικόνων

Εξώφυλλο: ΥΠΠΟ/ΔΑΜΕΕΠ

1. ΥΠΠΟ/ΔΑΜΕΕΠ

2. ΥΠΠΟ/ΔΑΜΕΕΠ

3. ΥΠΠΟ/ΔΑΜΕΕΠ

4. ΥΠΠΟ/ΔΑΜΕΕΠ

5. Κοτταρίδης Α., 2013, σελ. 231.

6. http://odysseus.culture.gr/h/3/gh3562.jsp?obj_id=24785&mm_id=23440

7. <https://www.anasynthesis.co.uk/index.php/pergamon>

8. https://el.wikipedia.org/wiki/Διαφωτισμός#/media/Αρχείο:Encyclopedie_frontispice_full.jpg

9. ΥΠΠΟ/ΔΑΜΕΕΠ

10. Κοτταρίδης Α., 2013, σελ. 140.

11. ΥΠΠΟ/ΔΑΜΕΕΠ

12. Κοτταρίδης Α., 2013, σελ. 245.

13. Κοτταρίδης Α., 2013, σελ. 315.

14. Hans Thorwid / Stockholm Nationalmuseum [https://commons.wikimedia.org/wiki/Paintings_by_Eug%C3%A8ne_Delacroix#/media/File:The_Lion_Hunt_\(Eug%C3%A8ne_Delacroix\)_-_Nationalmuseum_-_23399.tif](https://commons.wikimedia.org/wiki/Paintings_by_Eug%C3%A8ne_Delacroix#/media/File:The_Lion_Hunt_(Eug%C3%A8ne_Delacroix)_-_Nationalmuseum_-_23399.tif)

15. Brukenthal National Museum. https://commons.wikimedia.org/wiki/Hans_von_Aachen#/media/File:Hans_von_Aachen_-_Raub_von_Proserpina.jpg

16. <https://www.aigai.gr/polykentriko-moyseio-aigon-basilikoi-tafoi-ekthesh-thhsayron/gallery#images-14>

17. <https://www.aigai.gr/polykentriko-moyseio-aigon-basilikoi-tafoi-ekthesh-thhsayron/gallery#images-6>

18. https://en.wikipedia.org/wiki/File:Detail_of_fresco_depicting_Alexander_the_Great.jpg

19. https://en.wikipedia.org/wiki/Stag_Hunt_Mosaic#/media/File:Deer_hunt_mosaic_from_Pella.jpghttps://www.eccd.gr/el/fakelos-syllogon/antikeimena/3742_el/

20. https://en.wikipedia.org/wiki/Library_of_Alexandria#/media/File:Ancientlibraryalex.jpg

21. ΥΠΠΟ/ΕΦΑ Ευβοίας. Φρούριο Χαλκίδας. Βλ. Drandaki A.-Papanikola Bakirtzi D.-Tourta A. (επιμ), *Heaven and Earth. Art of Byzantium from Greek Collections*, Αθήνα 2013, σ. 199, εικ. 96.

22. [https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/1/13/Iskandar_\(Alexander\)_and_the_Talking_Tree%2C_Folio_from_a_Great_Mongol_Shahnameh.jpg](https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/1/13/Iskandar_(Alexander)_and_the_Talking_Tree%2C_Folio_from_a_Great_Mongol_Shahnameh.jpg)

23. Από το αρχείο της Λένας Εγγονοπούλου. http://ebooks.edu.gr/ebooks/v/html/8547/2244/Archaea-Elliniki-Glossa_A-Gymnasiou_html-empl/index11.html

24. The Baltimore Museum of Art, gift of Sylvia de Cuevas, New York, in memory of her uncle, Alexandres Iolas. The Andy Warhol Foundation for the Visual Arts, Inc. / Artists Rights Society (ARS), New York. Photography by Mitro Hood.

25. ΥΠΠΟ/ΔΑΜΕΕΠ

ΜΝΗΜΕΙΩΔΕΙΣ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΕΣ

στα ελληνικά μνημεία υφεσκο

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Πολιτισμού

Γενική Διεύθυνση Αρχαιοτήτων και Πολιτιστικής Κληρονομιάς

- Διεύθυνση Αρχαιολογικών Μουσείων,
- Εκθέσεων και Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων
- Τμήμα Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων και Επικοινωνίας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού,
Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ISBN 978-960-386-607-7